Middenbedrijven melkveehouderij

Inleiding

Het college heeft eerder besloten om een lagere norm te hanteren voor kleine melkveehouderijen.
Uit de beleidsevaluatie van CAF komt naar voren dat we met de gekozen uitgangspunten in het dossier 'ammoniakemissie-eisen veehouderijen' de kans lopen dat er problemen ontstaan met de bedrijfseconomische inpasbaarheid van een grote groep 'midden'-bedrijven (dia 17 onderzoek Connecting Agri & Food).

Deze notitie gaat in op:

- Wat zijn de 'midden'-bedrijven en waarom komen ze in de knel?
- Wat zijn de opties als we er wat aan willen doen?

Wat zijn de 'midden'-bedrijven in de melkveehouderij en waarom komen ze in de knel?

in deze notitie zijn dit de bedrijven met een omvang tussen de 75 en 200 melkkoeien. De grens van 75 melkkoeien komt ongeveer overeen met de grens van het kwadrant van de 25% kleinste bedrijven (29% van de bedrijven). Voor deze bedrijven gaan we een lagere norm hanteren.

Bedrijven met 200 koeien en meer (12%) zijn in de analyse van CAF in staat de investeringen voor de hogere norm te doen.

60% van de bedrijven (1000 bedrijven) heeft 75-200 melkkoeien. In de sector worden dit 'de gewone gezinsbedrijven' genoemd. Deze bedrijven hebben een hoge 'aaibaarheidsfactor'. E.e.a. binnen een sector waarin de rendementen al over een langere periode matig zijn en nog enkele opgaven wachten zoals 'dierwaardige veehouderij' en een verwachte opgave naar grotere grondgebondenheid. Daarnaast is de melkveehouderij met de grootste opgave in de reductie van broeikasgassen.

De bedrijven onder de 75 melkkoeien (29% van de bedrijven) kunnen in de voorgenomen opzet volstaan met voer- en managementmaatregelen of relatief goedkope maatregelen. Dat vraagt flinke inspanningen in de bedrijfsvoering maar wordt alleszins haalbaar geacht. We gaan er van uit dat met een combinatie van voer- en managementmaatregelen, het laten vervallen van niet benutte maar wel gerealiseerde stalruimte en een kleine krimp van het aantal gehouden dieren (waarbij de verkoop van fosfaatrechten dan voor een aantal jaren het inkomensverlies compenseert) 30% reductie haalbaar is.

Er zijn twee stalsystemen die bewezen hebben voldoende te reduceren: Lely Sphere en koe-toilet van Hanskamp. Een Lely Sphere plaats je per stal. Het vraagt een forse investering, de extra jaarkosten[1] zijn daarna overzichtelijk (1,2%). Een Lely Sphere reduceert 77% ammoniak emissie. Een koe-toilet van Hanskamp schaf je per 25 – 30 koeien aan. De basisinvestering is lager, de jaarkosten zijn vervolgens 1,6%. Een koe-toilet reduceert 54%.

De middengroep heeft moeite met de investeringen en de jaarkosten die ermee samenhangen. De bedrijven in de middengroep zijn te klein om te kunnen investeren in een

[1] Die zijn de extra jaarkosten van toepassing van de maatregel (inclusief rente en afschrijving van de investering), verminderd met de eventuele kostenbesparingen. Dit in vergelijking tot de exploitatie zonder een emissiereducerende maatregel. Bij een gemiddeld melkveebedrijf komt dit neer op ca 10% van het jaarinkomen (inclusief eventuele inkomsten uit nevenactiviteiten en subsidies) voor de ondernemer.

Lely Sphere. Ze kunnen wel kiezen voor een systeem met koe-toiletten, maar dat drukt dan wel stevig op de jaarkosten en gaat daarmee ten koste van het gezinsinkomen. Het hangt af van de rentabiliteit van het bedrijf of dat wel of niet kan worden opgevangen. Voor het overgrote deel van de bedrijven zal dit niet het geval zijn.

Op dit moment hebben we de middenbedrijven niet apart onderscheiden in onze aanpak. Deze bedrijven moeten 50% reduceren. Met voer- en managementmaatregelen alleen is dat niet haalbaar. En investeren in stalsystemen is waarschijnlijk slechts voor een kleine groep (grotere en/of (zeer) goed presterende bedrijven) haalbaar. Een kleine groep zal mogelijk voor extensiveren kunnen kiezen (minder koeien en /of meer grond, beide ook maatregelen met een groot effect op het bedrijfsresultaat). E.e.a. betekent dat een groot gedeelte van deze bedrijven (gedwongen) gaat stoppen.

Wat zijn de opties? En wat zijn de voor- en nadelen?

Optie 0. Maak deze groep zo klein mogelijk.

Dat kan door bij de ondergrens niet uit te gaan van de 25% kleinste bedrijven maar de ca 25% koeien die op de kleinste bedrijven is gehuisvest. De grens komt dan bij 100 koeien te liggen. Dit ligt meer voor de hand omdat het doel emissiereductie is en dat hangt samen met het aantal koeien. In de praktijk gaat het dan om ongeveer 44% van de bedrijven die we tot de 'kleine'. De groep middenbedrijven beperken we dan tot eveneens 44%.

Voordelen: de impact op de sector is aanzienlijk kleiner.

Nadelen: Er worden minder verouderde huisvestingssystemen aangepast waarmee we -zij het in beperkte mate- emissiereductie inleveren: grof berekend ca 2%[2] minder emissiereductie in de melkveehouderij. Hoeveel dit precies is, zal berekend moeten worden.

Optie 1. Lagere norm voor middengroep

In deze optie wordt voor deze (gehele) middengroep de norm verlaagd naar 30% reductie.

Voordelen: dit geeft een grote verlichting in de sector en maakt de acceptatie van de maatregelen veel groter.

Nadelen: Hiermee worden dus veel minder verouderde huisvestingssystemen aangepast en is de stikstofreductie een stuk minder waarmee we koersen met deze verandering niet meer afkoersen op 46%. Grof berekend ca 11% minder emissiereductie in de melkveehouderij. Hoeveel dit precies is, zal berekend moeten worden.
In dit scenario valt 75% van de melkveebedrijven onder het lichte regime van 30%; dit in de sector waar nog het minst is gereduceerd en de opgave voor ammoniakreductie ook het grootste is.

Optie 2. Als 1, maar dan met hogere normen voor de bedrijven met hokdieren

In deze optie wordt optie 1 aangevuld met een herverdeling van de normen per sector. Dat zou kunnen door de normen bij de varkens en de kippen te verhogen naar 70 of 85%.

---

[2] De melkveehouderij heeft een vergunde emissie van (afgerond) 6,6 kiloton in 2019. 1% emissiereductie in de melkveehouderij is dan 0,066 kton.

Voordelen: als bij 1 en op deze manier kunnen we toch blijven koersen op 46% reductie over alle sectoren heen. Hierbij moet worden opgemerkt dat berekend moet worden of we hiermee 46% reductie halen. Immers deze veehouderijtakken hebben al veel gereduceerd, waardoor de vraag is of dit voldoende stikstofreductie oplevert om te compenseren voor de melkveehouderij.

Nadelen: De varkens en kippen hebben in het verleden al veel gereduceerd en de normen zijn al fors hoger dan bij de melkveehouderij. Nog verder ophogen voelt niet als een evenredige en rechtvaardige verdeling. Daarnaast verkleint een hogere emissiereductienorm in de varkens- en pluimveehouderij de keuzemogelijkheden voor stalsystemen en daarmee voor meer integrale systemen.

Optie 3. Ingroeipad

In deze optie geldt voor deze middenbedrijven dat ze starten met een reductiepercentage van 30% (per 1/7/'26), waarbij ze jaarlijks 5% meer reduceren tot 50% in 2030. Uiteraard in de geboden combinatie van voer- en managementmaatregelen, stalsystemen, extensiveren en minder dieren houden.

Voordelen: Dit geeft verlichting in de sector en 'we kopen tijd'. In 2026 start de provincie een groot meetprogramma rondom voer- en managementmaatregelen. Mogelijk levert dit nog enkele nieuwe, geborgde maatregelen op. Verder biedt het de mogelijkheid om te starten met voer- en managementmaatregelen en vervolgens af te bouwen met minder dieren (dus alsnog beëindigen), dan wel om toch door te gaan en alsnog te investeren in een stalsysteem. Dit laatste lukt alleen een beperkte groep met de hoogste bedrijfseconomische resultaten. Het grootste gedeelte van de bedrijven blijft tegen de investeringen en jaarkosten aanhikken.

Nadelen: De emissiereductie komt op een later tijdstip, maar uiteindelijk is die gelijk aan 'nu'. Bij de evaluatie hebben we dan meer onzekerheden met grotere kans op meer te moeten bijsturen. Het is maar zeer de vraag of dit economisch 'verlichting' biedt, men zal op enig moment moeten investeren. Bij koe-toilet kan dat wat meer gespreid, maar de jaarlasten bouwen dan even hard mee op. Toezicht en handhaving vergen meer aandacht en inzet, worden ingewikkelder.

Optie 4. lage norm tot 2030 en dan investeren of stoppen

In deze optie wordt aan de middengroep 3,5 jaar extra tijd geboden om aan de hogere normen te voldoen (zie voordelen bij optie 3). Tot die tijd volstaan voer- en managementmaatregelen.

Voordelen: dit geeft een verlichting in de sector en maakt daarmee de acceptatie groter. Zie voordelen optie 3.

Nadelen: Zie nadelen optie 3. Kans om bij de evaluatie in 2030 meer te moeten bijsturen is groter (want er is minder gedaan).

Optie 5. Financiële ondersteuning op stoppen, omschakelen naar akkerbouw, innoveren, extensiveren N2000.

Deze optie is het meest nodig als we geen van hiervoor genoemde opties benutten. Zonder een koerswijziging en zonder een financiële ondersteuning stevenen we af op een behoorlijk koude sanering van mogelijk honderden bedrijven. De werkelijkheid is tegelijkertijd wel dat het een sector betreft die een relatief grote milieu- en fysieke gebruiksruimte inneemt en

kennelijk niet of nauwelijks in staat is -ook op langere termijn- om de investeringen te plegen, bijv. in meer grond om te extensiveren of in innovaties om via techniek de gebruikte milieugebruiksruimte te verkleinen.

Het is een sector waar zeer waarschijnlijk in de nabije toekomst nog opnieuw eisen aan gesteld gaan worden: op gebied van dierwaardige veehouderij, grondgebondenheid en reductie van methaan (broeikasgas).

Tegelijkertijd is in het kader van het 'overgangsgebieden-beleid' grasland een erg goede optie: dat verdraagt een hoog grondwaterpeil, vraagt nauwelijks gewasbeschermingsmiddelen en leidt tot weinig uitspoeling van meststoffen. Dus rondom de N2000-gebieden zijn melkveebedrijven met een extensieve bedrijfsvoering nodig om onze natuur- en waterdoelen te kunnen realiseren.

Financiële ondersteuning op het gebied van investeren in stalsystemen helpt bij het aanschaffen van de stalsystemen; dit geldt overigens niet alleen voor de middenbedrijven, maar zij hebben die ondersteuning wel hard/het meest nodig.

Financiële ondersteuning bij het beëindigen maakt de (deels) onvermijdelijke sanering minder koud. Minder melkveehouderij vraagt wel om extra inzet op het verduurzamen van de akker- en tuinbouw (met name gewasbescherming), maar levert wel extra emissiereductie op vanuit bemesting (emissie bouwland is lager dan grasland)

Financiële ondersteuning bij extensivering helpt zowel bij het bieden van perspectief aan de betreffende bedrijven, het helpt ook -mits toegepast in de overgangsgebieden- aan het herstel van de N2000-gebieden.

#koeien/bedrijf	#bedrijf	percentage			#koeien	percentage	
<20	71	4,2%	4,2%		380	0,2%	0,2%
20-49	112	6,5%	10,7%		4.203	2,0%	2,2%
50-74	318	18,6%	29,3%		19.884	9,6%	11,9%
75-99	253	14,8%	44,1%		22.174	10,7%	22,6%
100-149	534	31,2%	75,3%		63.971	31,0%	53,6%
150-199	217	12,7%	88,0%		37.194	18,0%	71,6%
200-349	166	9,7%	97,7%		41.141	19,9%	91,6%
350-499	35	2,0%	99,8%		14.301	6,9%	98,5%
500+	4	0,2%	100,0%		3.070	1,5%	100,0%
totaal	1710				206.318		